

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

(Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN Armağan Sayısı)

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number:

Cilt: 2 Sayı: 1 Şubat 2019

ss. 57-66

ESKİ TÜRK EDEBİYATININ ULU ÇINARI

PROF. DR. MUHAMMET NUR DOĞAN İLE RÖPORTAJ

Ahmet GÜNDÜZ¹

1. Divan Edebiyatıyla İlk Olarak Ne Zaman ve Nasıl Tanıştınız?

Şu anda 68 yaşındayım. Şimdi öncelikle benim şiirle alaka mı söyleyeyim. İlkokul iki veya üç yıllarıydı. Erzurum'da şiir yazmaya başladığımı hatırlıyorum. Hatta "Kalorifer" diye veya "Zengin" diye bir şiirim vardı. Ama onları daha sonra kaydetmedim. Sonra da bu şiir merakım devam etti. Bizim ailede babamda da şairlik vardı, amcam şair, halam rahmetli şairdi. Babam ilk öğretmenimdi. Tabii bir taraftan da babamın imam oluşu İslamî değerlere yakınlığının sebebidir. Allah rahmet eylesin. Tabii lise yıllarında Necip Fazıl ve Sezai Karakoç takipçisi olarak şiirlerime devam ettim. Hem hece hem de serbest vezin ile şiirler yayınladım. Gazetelerde dergilerde ve bir dönem beraber olduğumuz bir arkadaş grubunun içerisindeki bir abimiz bana (Maliye Muhasebe Yüksek Okulu)'nda okuyordum. Dedi ki "Ya sen şairsin ne işin var senin maliye muhasebe okulunda!" Onun üzerine ben de imtihana girdim ve Türk Dil Edebiyatı bölümünü kazandım. Kazandım ve daha sonra ilk olarak 1. sene rahmetli Çavuşoğlu hocanın dersine girdim amfi 7 veya amfi 8 zannediyorum. Orada Şeyh Galip'in meşhur;

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı A.B.D ahmetgndz3455@hotmail.com

“Teblerze zâd gevher-i galtân-" gurbetim
Mihr-i sade f sabâh-" Nişâbürdur bana”

bu beyti şerh etti hoca. Şerh ederken Ali Nihat Tarlan Hoca'nın -ki onun hocasıydı rahmetli- bu beyti iki üç türlü anladığını söyledi. Yani anlam katmanları ihtiva eden bir beyit, orada doğrusu benim eski Türk edebiyatına alakam bu dersten sonra başladı.

Tabii önceleri daha çok böyle hamasi olarak eski kültüre eski edebiyata yakınlığımız alakamız vardı. Ama burada fiilen eski Türk edebiyatının yapısal özelliklerine olan yakınlığım başlamış oldu. Sonra bendeki bu eski Türk edebiyatı metinler şerhi ve eski Türk edebiyatında hayatın tespiti çalışmasına alakamın sebebi de rahmetli Ali Milani Hoca'mızdır. Ben, Atilla Şentürk ve Mehmet Kalpaklı rahmetli Ali Milani Hoca'dan Farsça dersi almak üzere Fenerbahçe'deki evine sık sık gider ve oradan ders alırdık. Ama bize; “Çocuklar Farsça nasıl olsa öğrenilir. Önemli olan edebiyatla hayatın ilgisini kurmaktır. Çünkü edebiyat hayattır.” deyip bizde klasik edebiyatın metinlerinde bulunan gündelik hayatın yansımalarına dair tecessüsü ortaya çıkardı. O güne kadar hep “Eski edebiyatta hayat yoktur; eski edebiyat hayat soluğundan yoksundur.” gibi dedikodular ve ithamlar, töhmetler dönüp dolaşıyordu. Biz doğrusu bundan tabiki rahatsız oluyorduk ama söyleyecek pek fazla bir şeyimiz yoktu. Bunun üzerine ben de Ahmet Atilla ile birlikte klasik edebiyatta hayatı aramaya başladık. Bir baktık ki eski Türk edebiyatı metinleri bizi anlatıyor ve hatta şunu söylemek mümkün; sonunda bunu tespit ettik ki; eski Türk edebiyatı bizim için metin ve kültür arkeoloji sahasıdır. Hatta ben onu daha sonra; “Bizim kültürümüzün kozmik odasıdır.” diye tanımladım. Milli kültürün vazgeçilmez kozmik odasıdır, entelektüel hayatımızın onsuz olmayacağı kesin olan ana kaynağıdır. Yani bir entelektüel olabilmenin vazgeçilmez şartı klasik Türk edebiyatının metinleri ile ilişki kurabilmektir.

2. Geçmişten Günümüze Eski Türk Edebiyatı Alanının Durumu İle İlgili Bir Değerlendirme Yapabilir Misiniz?

Yahya Kemal Beyatlı'nın dergide yazdığı bir yazıda diyor ki; “Daima bu itikatta bulundum ki, Avrupalıların anlayamadıkları eski şiirimiz, anlayıp sevdikleri ve hatta bize sevdirdikleri diğer sanatlarımızdan, meselâ mimarimizden daha yüksek bir kıymettir.”

Şimdi Yahya Kemal Beyatlı bir ara neslin insanıydı. Tanzimat'tan itibaren eski kültüre ve edebiyatın değerlerine karşı ciddi bir düşmanlık gizli bir ret ve inkâr

hareketi başlamıştır. Aydınlarımız Batılılaşma kavramına yanlış anlamlar verdiler. Batının kültür değerlerini ve ahlakını hatta felsefi ve dinî değerlerini almakla ancak ilerleyebileceğimiz zehabına kapıldılar. Aydınlar bundan dolayı eski kültüre, eski edebiyata, kadim dünya görüşümüze cephe aldı ve bu bizim düşünce dünyamızda 200-300 yıllık bir kopuş ortaya çıkarttı.

Yani eski edebiyatın dünyası ile bizim dünyamızın arasına böyle bir uçurum girdi. Bu uçurum nelere mal oldu? Bir defa bugünkü klasik edebiyatın canlı bir şekilde üretildiği dönemde o dönemin bilgi unsuruna, dünya görüşüne, bilimsel, fıkhi, hukuki, tıbbi neyse bütün bilgi alanlarına yapılan göndermeler, telmihler bu 200-300 yıllık kopuştan sonra tamamen ortadan kalktı.

Yani biz o gün yapılan telmihleri, o gün bilinen ve yaşanan bilgi unsuruyla yapılan telmihlerle bir alakamız kalmadığı için artık o metinleri algılayamama gibi bir duruma düştük. Bu çok yoğun bir sıkıntı idi. Fakat daha sonra 19. yüzyılda Türkoloji çalışmalarının başlaması ile birlikte, Türkoloji çalışmalarının başlangıcı Batı emperyalizminin bizi tanıyarak bizi bölme ve yönetme düşüncesinin bir uzantısı olarak ortaya çıktı. Daha çok dil sahasında yürüten bu Türkoloji faaliyetleri ister istemez edebiyata da uzandı.

Bizim yazar çizer takımımız, aydın kesimimiz "Bizim böyle bir edebiyatımız varmış." diyerek biraz da nostalji ile buna yaklaştı. İşte Yahya Kemal Beyatlı Parnas şairlerinin etkisinde kalarak bizde klasiği yeniden canlandırma, yeniden inşa etme gibi bir niyetle ortaya çıktı. Hatta onun için "eskiyi yenileyen adam" tabiri kullanılır. Ama doğrusu o dönemde klasik edebiyatın dünya görüşü, kavramlar sistematığı ve sözlüklere girmemiş kelimelerin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü anlam halkalarını kaybetmiş bulunan o neslin bir temsilcisi olarak bu edebiyatı yeniden kaldığı yerden devam ettirme imkânı elinde yoktu. Çünkü edebiyat metinleri anlaşılmiş, tahlil edilmiş değildi.

Daha sonra Ferit Kam'larla, Ali Nihat Tarlan'larla başlayan eski edebiyata dönük ciddi ve bilimsel çalışmalar nihayet Mehmet Çavuşoğlu Hoca'nın ve onun neslinin birkaç temsilcisi ile klasik edebiyatta hayatın etkilerini arama işini ciddi ve ilmi bir faaliyete dönüştürdü. Benim hocamdı Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu, hem lisans hem de doktora hocamdı. Kendisiyle birebir yakın çalıştık. Hatta birtakım kelimelerin birtakım telmihlerin çözümünde bana sorardı öğrencisi olarak Yani bu nedir, nasıldır? Bu kelimenin başka anlamı var mıdır? diye. Tabii bunu derste ben de yapıyorum. Sonuç olarak bu

edebiyatın bağlantılarını kurma noktasında genç insanların kabiliyetleri, zekâ gücü, kudreti daha da fazla. Sonra Mehmet Çavuşoğlu Hoca'nın "Divanlar Arasında" diye küçük bir kitabı vardır. O kitap işte bu kaybolmuş bilgi ve gündelik hayatın tezahürlerini arama çalışmasının bir ürünüdür.

Çavuşoğlu Hoca rahmetli oldu genç yaşta. Biz Atilla Şentürk'le bu işin bayrağını devraldık ve özellikle Ali Milani'den bahsettim. Onun bizi yönlendirmesi sonucunda biz klasik edebiyatta gizli kalmış hayatın tezahürlerini yakalama çabasına girdik. Bizim metin şerhinden anladığımız buydu. Yani gizli kapalı kalmış kelimelerin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci anlam halkaları, nüansları, örf-adet-gelenek, bazı enstrümanlar ve bunun gibi gündelik hayatın tezahürü esnasında karşı karşıya kaldığımız birtakım şeyler. Dolayısıyla önce metin neşri ile başladı eski edebiyata dönük çalışmalar. Sonra, neşredilen metinler, divanlar, mesneviler tahlil edilmeye başlandı. Metin tahlilleri yapıldı. Yani içerisindeki unsurların çıkartılıp örneklendirilmesi...

Tahlillerden sonra metin şerhi için gerekli malzemenin bir kısmı hazırды ve biz artık etimolojik ve semantik dikkatle metinleri şerh etmeye başladık. Şunu iddia edebilirim ki; eski Türk edebiyatının dünyası artık gerçek anlamda bu çalışmalardan sonra aralanmaya başlamıştır. Ahmet Atilla Şentürk'ün *Ahmet Paşa'nın Güneş Kasidesi Üzerine Düşünceler*, *Necati Beğ'in Sultan Beyazıt Methiyesi ve Bazı Gazelleri Hakkında Notlar*, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, XVI. *Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebi Tasvirler*, *Taşlıcalı Yahya Beğ'in Şehzade Mustafa Mersiyesi*, *Rakibe Dair*, *Osmanlı Şiir Kılavuzu* adlı eserleri ile, benim *Fuzuli*, *Leyla ve Mecnun*, *Şeyh Galip-Hüsn ü Aşk*, *Fatih Divanı ve Şerhi*, *Eski Şiirin Bahçesinde*, *Aynaya Yolculuk* ve *Şiiristan* adlı çalışmalarım bu meyanda zikredilebilir.

3. Eski Türk Edebiyatı Alanında Metin Neşri Çalışmaları İstenilen Seviyeye Ulaşmış mıdır?

Yeteri kadar oldu. Mesela yüksek lisans ve doktora tezi konusu arayan öğrenciler -ki bunlardan biri de sensin-, "Hocam hangi metin üzerinde çalışalım?" diye soruyorlar. Doğrusu biz neşredilmemiş, çalışılmamış metin bulmakta zorlanıyoruz. Hani belki dünyanın bizim ulaşamadığımız kütüphanelerindeki metinler hariç olmak üzere özellikle Türkiye kütüphanelerinde çalışılmamış yani neşir faaliyeti olarak *edison kritik* dediğimiz şeye konu teşkil etmeyen hemen hemen hiç metin kalmadı gibi.

Mesneviler veya başka başka diğer mensur eserler üzerinde de neşir çalışmaları yapılmalı. Hatta bunların üzerinde şerh çalışmaları yapılmalıdır. Yani bir defa belli başlı divanlarımızın hemen tamamı neşredilmiş. Hatta baskısı yapılarak neşredilmiştir. Bu bakımdan yeteri seviyeye ulaşmıştır. Ama bunlar doğru okunmuş mu? Bu noktada bakılacak olursa, divanların üzerinde yeniden bir neşir faaliyeti yapmak ihtiyacından bahsedilebilir.

4. Eski Türk Edebiyatı Alanını Kapsayan Edebiyat Tarihleri El Kitapları vb. Eserleri Yeterli Olarak Görüyor musunuz?

Bunlarda da bir hayli gelişme oldu. Ancak tabii el kitaplarına gelince, el kitapları işi şu anda yeterli düzeyde diyemem. Birçok akademisyen *Eski Türk Edebiyatına Giriş* ve el kitabı anlamında eserler ürettiler. Fakat bunların büyük bir çoğunluğu teknik konulara dönük... İşte; beyit nedir? Kafiye nedir? Edebi sanatlar nedir?

Fakat esas ihtiyacımız olan şey klasik edebiyatın kültür dünyasını ortaya koyacak sistematik kaynakça çalışmasıdır. Yani bir eski edebiyat öğrencisi, bir lisans öğrencisi bu edebiyatın kültür kaynaklarını yakinen tanıyabilmelidir. Bu noktada benim İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyesi iken uzaktan eğitim için hazırladığım *Eski Türk Edebiyatına Giriş* notları var. Bu notlar tamamlanacak inşallah önümüzdeki dönemlerde...

Ben burada eski edebiyatı dört ana başlık altında topladım: "Din-tasavvuf; bilim-felsefe; mitoloji-destan-tarih ve gündelik Osmanlı hayatının akisleri ve nihayet estetik değerler sistemi... Bu dört madde büyük oranda teorik olarak izah edilmiş, örneklendirmeler yapılmıştır. Biraz daha buna yoğunlaşacağım. Örneklendirmeler de yaparak eski edebiyatın ne olduğunu, mahiyet itibarıyla ne olduğunu ve kısa tarihsel gelişiminin nasıl cereyan ettiğini, bir de mesela din diyoruz... Klasik edebiyatımızda din ve tasavvuf acaba sadece İslam dini ile mi sınırlıdır? Ben bu çalışmada şunu söyledim derslerimde de hep ifade ettim ki; hayır klasik edebiyatın din kavramı sadece İslamiyet ile sınırlı değildir. Diğer bütün dinlerin kitabî veya kültür dinlerinin tamamının değerlerini ihtiva eder. Mesela Hristiyanlığın değerlerini eski edebiyattan çektiğiniz zaman eski edebiyat büyük oranda darbe alır. Yahudilik keza öyle, Mecusilik ve Budizm de öyle... Ortadoğu'da yaygın bütün inançları Budizm'den tutun Hristiyanlık ve Yahudiliğe kadar... Zaten İsrailiyat bize bilgi olarak Kur'an tefsiri yolu ile girmiştir. Bunlar da eski edebiyata yoğun bir

şekilde etki etmiştir. Yani çocuklarımızın, eski edebiyata meraklı olanların bu eski edebiyatın çerçevesini, dünya görüşünü sistematik bir şekilde öğrenmesi gerekiyor. Bu noktada el kitabı çalışması yeterli düzeyde değildir. Ahmet Atilla Şentürk'ün yaptığı çalışma iki cildini sadece neşretti biliyorsunuz. Bittiği zaman da bu konuda çok büyük bir aydınlanma getireceği düşüncesindeyim.

5. Eski Türk Edebiyatı Ürünlerinin Geniş Halk Kitlelerine Yaymak ve Sevdirmek İçin Neler Yapabiliriz?

Evet, şimdi eski edebiyat, tabii bir kültür edebiyatı ve biz her şeyden önce eski edebiyatı sevdirmek için önce düşünmeyi sevdirmemiz gerekiyor. Bu aslında birbirleriyle karşılıklı ilişki içerisinde olan bir husus... Çünkü edebiyat bir düşünme meselesidir ve düşünmeyi, düşünce hayatını güçlendirir.

Ben diyorum ki; "Edebiyat, düşüncenin dolaşım sistemidir." Edebiyat bir toplumda tedavülde ise düşünce toplumsal bünyede tedavüle girer. Nasıl ki kan damar sistemi nasıl vücudu besleyen maddeleri hücrelere taşıyorsa, besliyorsa edebiyat da sosyal ve kültürel açıdan bünyemizin ihtiyacı olan düşünsel, estetik, kültürel değerleri toplumsal katmanlara, bireylere ulaştırma görevini yüklenir. Bu bakımdan karşılıklı bir şekilde önce tabii düşünmeyi sevmemiz lazım. Maalesef toplumumuz düşünme işini pek ciddiye almamış durumda. Dolayısıyla, buradan çıkarak, diyebiliriz ki; düşünmeyi çok fazla önemsemeyen bir toplumun sonuçta bir zekâ edebiyatı olan, bir düşünce edebiyatı olan klasik edebiyata sıcak ilgi duymasını beklemek biraz fazla bir şey olur.

Ama şöyle yapılabilir -ki onu zaten yapıyor arkadaşlarımız, ben de onu yapıyorum- eski edebiyat metinlerini şerh ederek nesre çevirelim. Hatta şiirsel bir dille nesre çevirerek insanlarımızın bunu anlamasını sağlayalım. Bu noktada mesela bir metin şerhi olarak neşrettiğim "Şiiristan" böyle bir ihtiyacı da karşılamak üzere hazırlanmıştır. Yani orada metinleri sadece nesre çevirip yorumlama değil, içerisindeki mecazî, çözülemeyen birtakım problemleri de başka beyitlerin şهادetiyle çapraz bağlantılar kurmak suretiyle açtım. O dünyanın gizemli labirentlerine zihni bir faaliyetle misafir olmak gerekli. Bunu ısrarla yapmamız gerekiyor.

6. Geçmişten Günümüze Eski Türk Edebiyatı Sahasına Devletin Bakışında Sizce Ne Gibi Değişiklikler Olmuştur veya Olmuş mudur?

Herhangi bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum. Eski Türk edebiyatı Türkiye aydınları, düşünürleri, sanatkârları açısından aslında bir fantezi alanıdır. Diyelim ki, sağ dünya görüşüne sahip olan aydın kesimi, yani millici entelektüeller hamasetle eski edebiyatı sahiplenirler. Vay efendim ne kadar büyük bir edebiyatımız var!.. Ama “Bu insanlar acaba bir tek beyti bile anlayabilme imkânına sahip midirler?” diye kendimize sorsak, buna herhalde olumlu cevap vermek mümkün değil. Hatta duayen bir şairimiz eski edebiyata olan merakını hep izhar eder. Fakat bir gün "Ben eski edebiyatı aştım." diye bir söz sarf etti. Bu şair, duayen bir hocamız, ağabeyimiz. Fakat ben dedim ki canlı yayınlarda da söyledim, bu şairimiz gerçekten güçlü bir şairdir ancak eski edebiyatı aşma iddiası olacak bir şey değil.. Bu şairimiz, bu entelektüeller eski edebiyatı aşmayı bırakın, kendisine teklif edeceğimiz şöyle orta halli bir beyti doğru anlama ve doğru şerh etme imkânına bile sahip değildirler... Bugünkü şartlarda böyle bir şey mümkün değil. Çünkü eski edebiyatın dünyası, bütün kaynakları ile birlikte adeta tekme tokat toplumun irfanından kovulmuştur.

Yani mesela "Eski Edebiyatın Kaynakları" kitabını yazan Agah Sırrı Levend, o gerçekten güzel bir kitaptır liseler için hazırlanmıştır. Edebiyat fakültesinde de kaynak kitap olarak okuttuk. Mehmet Çavuşoğlu bana söylemişti onlardan sorularını falan diye. Fakat bu kadar örnek verir, bu kadar tasavvufu anlatır; ondan sonra, musikidenden tut, yeme içme âdetleri, mescit, meyhane, bezm ü rezme kadar yüz, iki yüz, üç yüz tane kaynak sıralar. Bunun içerisinde o dönemin hayatı ile ilgili çok enteresan örnekler de var. Ama en sonunda gelir, bu edebiyat hayattan yoksundur, bu edebiyat gayr-ı millidir, bu edebiyat taklittir, bu edebiyat şudur budur falan diye. Ne kadar olumsuz şeyler varsa sonucunda koyar. Bu aslında bir temenni ve bir ideolojik veya siyasi ön yargıyla sarf edilmiş sözlerdir. Devletin de bu ideolojik ve siyasi ön yargılardan arınmış bir şekilde eski edebiyata baktığını söylemek mümkün değil. Kaldı ki, bırakın eski edebiyatı, edebiyata ne kadar yakındır? Bakın Milli Eğitim Bakanlığının ortaokullarda veya liselerde uyguladığı müfredata; klasik edebiyatı bırakın, neredeyse edebiyatı kaldırmışlardır ders kitaplarından. Dolayısıyla zaten bir alaka yoktu ki “Yeni dönemde bu alaka gelişmiş midir?” gibi bir soruya müspet cevap verelim. Şimdi sözde sağ millî işte belki de İslamî değerlere bağlı olduğunu söyleyen iktidarlar da geldi. Fakat bu dönemde de bakıyorsunuz ki yine siyasetin kuralları kültür ve edebiyat dünyasını kuşatmakta ve yine bu sefer yeni dönemin siyaset ve ideolojik ön yargıları klasik edebiyatın karşısında bir duvar gibi örülmekte. Yani ödüllendirme sistemine bakın, Kültür Bakanlığının, Cumhurbaşkanlığının ödülleri bakın!.. Özellikle ödüllendirilen kişilere baktığınızda maalesef büyük oranda

siyasete yakın kişilerin ama içi boş kişiliklerin ödüllendirildiğini görüyorsunuz. Bu konuda müspet bir şey söylemek mümkün değil.

7. Genç Bir Eski Türk Edebiyatı Araştırmacısına Önerilebileceğiniz Başucu Kitapları Nelerdir?

Şimdi yani “Şu veya bu eserleri okuyun”dan ziyade bir defa genç neslin -sen de bunların bir temsilcisi olarak- önce şuna vakıf olması gerekir ki; sadece edebiyat değil, bütün alanlarda (kültürel, sosyal, bilimsel) başarılı bir insan olabilmek, bir araştırmacı olabilmek için önce bağımsız düşünmeyi kendisine şiar edinilmesi lazım. Düşünmeyenlerin üzerine pislik yağacağını söylüyor Yunus Suresi 100. ayet ve bugün maalesef İslam dünyasına baktığınız zaman işte bu Yunus Suresi 100. ayetin çok acı tecellilerini görüyoruz.

Bugün İslam toplumlarındaki sefaletin ve bu kuşatıcı felaketin tek sebebi, düşünme ve akli kullanma ile alakamızın kesilmiş olmasıdır. Bu bakımdan bir eski Türk edebiyatı araştırmacısının önce bu bariyeri aşması lazım. Mutlaka düşünecek... Yani hocasını da geçmeyi düşünecek. Boynuzun kulağı geçmemesi halinde hiçbir şey olamaz. Yani “Bu hocadır, ben bunun üzerine nasıl söz söyleyebilirim!” dediği an her şey burada biter. Tabii ki söylemek istediğim; efendim işte bak, filanca hoca da şu yanlışları yaptı, anlamında da bir şey değil... Elbette ki onlar da insandı, biz de insanız siz de insansınız. Eksiklerimiz, noksanlıklarımız olacak. Onun için öncelikli olarak düşünmeyi sevmeliyiz, sonra hiçbir alan ayırımı yapmadan; tarih, din, felsefe dallarında çok ciddi ve sürekli okumalar yapmalıyız.

Önce şunu ifade edeyim: Bir eski Türk edebiyatı araştırmacısı mutlak surette bir defa Kur'an'ı anlayarak sürekli bir şekilde okuması lazım. Çünkü eski edebiyat metinleri Kur'an'ın metinlerini taklit ederek inşa edilmiştir. Şairlerimiz hem teknik olarak mecaz hakikat ilişkisi açısından hem de ihtiva ettiği bilgi ve değerler açısından Kur'an'ı kendine rol model ittihaz ederek şiir yazmışlardır... Bunun dışında diğer kutsal kitapların, Tevrat ve İncil'in de okunması gerekiyor. Felsefe tarihi, dinler tarihi ve tabii yine dünya tarihi, seyahatnameler... Bir de mutlak surette göz önünde bulundurulması gereken şey; gerek edebiyat, gerekse dil çalışmaları, metinleri anlamaya yönelik olarak yürütülmelidir. Yani eski Türk edebiyatını sadece edebiyat tarihi olarak görmek veya sadece teknik bilgileri mesela nazım bilgisini ön plana koyarak edebiyatçı, eski edebiyatçı olmak mümkün değildir. Dil de böyle, edebiyat da

böyle. Özellikle eski edebiyat mutlak surette metin ağırlıklı, metin yönelişi gerçekleştirilmelidir. Metin anlaşılmasın ne dilin sisteminin doğru anlaşılması mümkün ne de lafız mana ilişkilerinin metodunu kavramak mümkündür. Bu arada bir şey söyleyeyim; rahmetli Toshihiko Izutsu'nun (semantik hocasıydı) iki kitabını önereceğim.

Bunlardan birincisi "Kur'an'da Allah ve İnsan" ikincisi "Kur'an'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar" Bu gerçekten semantik biliminin en güzel verimlerinden ikisidir. Bunu edebiyata teşmil ettiğiniz zaman metin şerhi ile Kur'an'ın tefsiri, Kur'an'ın şerhi ilişkisini de kurmak mümkün. Bu noktada benim çalışmalarım buraya da yönelik. Yani ben eski edebiyat metinlerinin şerhinden elde ettiğim metodolojiyi Kur'an'ın ayetlerini anlamada kullanmaya çalışıyorum. Bir şekilde Kur'an'ı şerhe yönelmeye başladım. Bu bakımdan İzutsu'nun bu kitaplarının mutlaka okunması gerektiğini düşünüyorum. Bir de gerek benim gerekse Ahmet Atilla Şentürk'ün yayınladığı metin şerhi ağırlıklı kitapların da okunmasını öneririm. Mesela Atilla Bey'in "Antolojisini" benim "Şiiristan" "Hüsnü Aşk" "Leyla ve Mecnun" kitaplarımı sonra "Aynaya Yolculuk" ve eski edebiyatın kaynakları anlamında yazdığım "Eski Şiirin Bahçesinde" ve bir de eski edebiyatın poetikası ve sanat ontolojisi konusuna ki ilk defa ben bu konuya müdahil oldum. "Fuzuli'nin Poetikası" kitabını okumalarını tavsiye ediyorum.

8. Bir Gün Arap Harfli Metinler Tamamen Okunduğunda Eski Edebiyat Araştırmalarını Ne Bekliyor Olacaktır?

Zaten bunlar büyük oranda okundu. Tabii eski edebiyat araştırmalarının önündeki işte harfleri okuyamayan kişiler için mevcut engellerin ortadan kalkması söz konusu. Ancak şu var; doktora ve yüksek lisans öğrencilerine Arap harfli metinler ile ilgili çalışma yaptırdığımızda sadece kelimeleri bir alfabeden diğer alfabeye aktarmış oluruz. Elif harfinin karşılığında "e,a" yazmak "ba" harfinin karşılığında da "be"... Ama okuma sadece bu değil... Anlama, yani kelimelerin sözlüklerde bulacağımız manayı, lügatlerdeki anlamlarını doğru okuma ve semantik bir şekilde metinleri anlama çalışması olmaksızın sadece Latince metinlere çevirmekle çok fazla bir şey kazanılamaz.

9. Eski Türk Edebiyatı Alanında İyi Bir Şekilde Kendini Geliştirmek Bu Yolda İlerlemek Hatta Akademisyen Olmak İsteyen Birisine Eser İsminden Ziyade Tavsiyeleriniz Nelerdir?

Şunu söyleyeyim bu edebiyatın dünya görüşüne sevgi ile yaklaşması lazım. Yani klasik edebiyatın dünya görüşünü seviyorsa (sevgili ancak kendisine aşık olan kişiye sırlarını ifşa edeceğinden) onun felsefesini, onun inancını, ahlaki ve etik değerlerini kendini yakın hissediyorsa ancak o zaman o dünyadan bir şeyler elde etme imkânına sahiptir. Bunun için sevgisini geliştirmek üzere, ilgisini geliştirmek üzere bol bol metin okuması lazım. Anlayarak metin okuması lazım, belki bir metni birkaç kere okuması lazım... Mesela Baki Divanını bir kere değil üç kere, beş kere okumalı, Fuzuli Divanını keza öyle. Mesela Nefi'yi okurken Nefi'yi sadece bir hiciv şairi gözüyle değil, bir şiir filozofu gözüyle okumalı. Yani hayatın edebiyattaki insan gerçeğinin doğal yansımalarını hesaba katmadan metinlerle ilişki kurulamaz. Şairin kalbinin odacıklarına, beyninin kıvrımlarına nüfuz etme çabası göstermeden şiiri anlamak mümkün değildir. Metinleri anlamamanın iki hedefi vardır. Biri şairin duygu ve düşünce dünyasına misafir olmak; ikincisi dönemin sosyal manzarasını izlemek... Metinleri bu iki açıdan anlama çabası gösteremezsiniz anlayamazsınız. Metinleri anlayamayınca da edebî faaliyet, boş bir hayalden ibaret kalır.

10. Eski Türk Edebiyatında Arapça ve Farsça Bilmenin Önemi Nedir?

Evet, Arapça ve Farsça kelime düzeyinde bilinmelidir. Yani şimdi çok iyi bir Arapça ve çok iyi bir Farsça bilmek elbette ki çok güzel bir şey... Ama bir eski edebiyat öğrencisi olmak için mutlaka Arapça'yı grameriyle, sentaksıyla, bütün incelikleriyle öğrenmek şart değil. Arapça'nın mesela cümle unsurlarının yapısını bilmek yeterlidir. Daha çok kelimeler düzeyinde, Farsça keza öyle. Ancak şunu unutmamak lazım ki Arapça ve Farsça kelimelerden alıntılanan unsurlar Arapça'daki ve Farsça'daki özellikleri ile değil, bizim ona yüklediğimiz yeni ses ve nüanslarla zenginleştirilmiş anlamlarla edebiyatta yerini almıştır. Hem ses hem de anlam açısından... Buna dair sayısız örnek vermek mümkün. Yine şunu söyleyeyim; evet Arapça ve Farsça kaynaklı kelimeler bizim metinler içerisinde hangi formatta algılanmıştır? Hangi şekil ve hangi anlama dönüştürülmüştür? Bu dikkati, bu endişeyi taşımadan ben Arapça, Farsça biliyorum diyerek hiç kimse eski edebiyat metinlerini doğru anlama imkânına sahip olamaz.

Teşekkür Ediyorum Değerli Hocam...

Ben teşekkür ediyorum...